
MAKOVECZ IMRE • KÖSZÖNTŐ BESZÉD

Tisztelt Egybegyűltek, kedves Barátaim!

Nagy öröm, hogy ilyen sokan itt vagytok. Itt ez az ünnep, és ünnepünk alkalmából itt ez a kiállítás. Hol születtek meg a kiállított művek? A Kárpát-medence országaiban. Kik rendelték meg a terveket, és kik építették? Nincs köztük állami megrendelés, nincs közöttük a nemzetközi pénzvilág, a kereskedelem, a nemzetközi iparvállalatok megbízása sem. A kistelepülések, az egyházak, a társadalmi szervezetek, a magánemberek felkérésére született faluházak, ott honok ezek, amelyek nem a politikai hatalom igényeit elégítik ki, hanem a hazát, a földet, az otthonokat, az ipart, a kereskedelmet. Az idegeneknek kiárusító hatalmat megkerülő második Magyarország, Szlovákia, Románia megbízásából születtek.

A hivatalos értékelések ezeket a munkákat a *szélsőséges, gusztustalan, magyarkodó* jelzőkkel illetik. Az itt kiállító építészek hosszú ideje túrik a rágalakkal elegy negatív minősítéseket, és dolgoznak, szolgálnak, jelentéktelen bérért. Vajon mi hajtja ezeket az embereket? A szellemi és fizikai romlás

közepette az úri jókedv: megérteni az embereket, a tájat, a fákat, és e megértésből folytatni azt, amit a Teremtő éltet és virágoztat. A romlásban és rágalomban, de jókedvvel végzett munka, a bűnben fürdő, tévedésben fulladozó környezetben az élő építészet művelése nem más, mint engesztelés. Az engesztelés szeretetből fakad, a szeretetből, mely nem kegyes ámítás, hanem megismerő erő. Az engesztelés önkéntes áldozat, a szenvedés derűs vállalása: munka. A teremtett világ engesztelése, a táj, a haza engesztelése azokért a bűnökért, amelyeket az ármány, a műveletlenségből fogant gyűlölet és tudatlanság követ el. Ebben az engesztelő jókedvű munkában nincs különbség – korra, nemre és rangra tekintettel – közöttünk.

A Kós Károly Egyesülés minden tagja ünnepeljen, töltsse el a szívünket a derű és bizalom. Bizalom Magyarország jövőjében, bizalom abban, hogy Csete, Jankovics, Turi és többiek házai nemcsak itt, a Földön, hanem abban a másik országban is megjelennek, melyre egy néhai, de ma is élő különös jelenség azt mondta, hogy „élő kövekből építem egyházam”.

JANKOVICS MARCELL • MEGNYITÓ

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Barátaim!

Nagy idők tanújaként, és mert az építészet közel áll hozzám, engedjék meg, hogy szubjektív hangot üssek meg. Otthon érzem magamat ebben a kiállításban és sokszor gondolkodtam azon már, hogy mi lett volna, ha 1959-ben vagy 1960-ban fölvettek volna a Budapesti Műszaki Egyetem építészkarára. Akkor alighanem itt lógnék a falon. Hát most is itt vagyok, egy kicsit más minőségemben, irigység nélkül és boldogan, hogy együtt lehetek önökkel, veletek.

Mi az építészet a számomra? A művészetek elseje és legfontosabbika. Nem pusztán azért, mert ott hont ad; vagy azért, mert hasznos sok tekintetben; vagy azért, mert kultikus célokra is alkalmazható művészeti ág, hanem azért elsősorban, mert meghatároz bennünket. Nemcsak a művészettörténetek számára mond valamit a régi korok építésze, hanem elárulja azt, hogy milyen ember élte, lakta

azt a világot. Az az építészet, amely minket szolgál, elárulja, hogy milyenek vagyunk. Ha végigmegyünk Budapest utcáin, rólunk árulkodik ez a kép, és olyan-ná nevelődünk, amilyen házakba születünk, amilyen templomba járunk. Minden olyan köztéri építményben, ahol berendezkedünk, ott van a kezünk lenyomata, árulkodik mirőlünk, és egyúttal nevel minket. Nem tudja szebben elmondani ezt más nyelv, mint a görög, amelyből a mitológia szó származik, amelyet a magyar élő vagy organikus építészet felvállal jelszavaként. Az ökológia az *oikosz* szóból származik, amely első helyen azt jelenti, hogy ház; de jelent templomot és mindenféle kiszolgáló épületet, akár istállót is. Jelenti magát az otthont, a lakóteret, jelenti a vagyont, a családot, a nemzetet, a törzset, a népet és a hazát mindenekelőtt.

Ezt az országot, Magyarországot és minden magyarlakta területet Makovecz Imrének köszönhetően belakja a magyar szerves építészet. Árulkodik róla,

hogy milyenek vagyunk, amikor a legjobb arcunkat mutatjuk a világ felé. Azt kell mondanom, hogy a magyar nyelv, a magyar zene és a magyar szerves építészet együtt mutatja meg a világnak, milyenek vagyunk mi, miben különbözünk másoktól és mivel illeszkedünk be a világba. Ha bármelyik ezek közül megszűnik vagy érvényét veszti: végünk van. A magyar nyelvet beszélhetik kínaiak is, de ha organikus magyar építészettel állnak szemben, magyarrá válnak lélekben is, testben is. Ezzel együtt kell élnünk.

Hadd mondjam el, hogy ezzel az élménnyel nagyon korán találkoztam. Még a hatvanas évek vége felé egyszer autóztam Győr felé, és elmentem egy furcsa épület mellett, amiről, emlékszem, az jutott az eszembe, hogy egy erdélyi szérűnek a tetejét látom. És akkor hazamegyek, és a stúdióban, ahol beszélgetni szoktam a barátaimmal, említem Nepp Jóskának: képzeld el, mit láttam! Nem tudom, mi volt az: talán egy vendéglő Tatabánya tájékán – de valahogy lenyűgöző volt. Azt mondja: „Azt Makovecz építette. Tudod, hogy ebből még lesz valami?” Ezt mondhatta akkor, körülbelül 1969-ben. És itt állunk a megtiszteltetéstől lenyűgözve, és azt mondjuk, hogy igen, ebből lett valami. Csak ne maradjon abba!

Egy másik apróság: 1980-ban vagy 1979-ben, talán a Népművelési Intézetben egy előadást kellett

tartanom. Akkor ismerkedtem meg Imrével, és ő a kezembe nyomott egy nyomtatásban megjelent, de voltaképpen inkább kéziratot művet, aminek az egyik első rajzával itt is találkozhatnak. Tulajdonképpen a magyar szerves építészet emblémájaként, itt van a fejünk fölött ez a lehámozott narancshéj. Ebben benne foglaltatik minden. Apróság, de elmondom: a krumplit és a gyümölcsöt azóta így szoktam hámozni, törekedve arra, hogy a héja lehetőleg ne essen széjjel. Ez is egyfajta szervesség. Természeti gyökér, gyökér a hazában, a népben, gyökér olyan hagyományban, amely ugyan idegen földön is megtalálható, de sehol nem olyan sajátosan szép, mint a mienk.

Nem tudok többet mondani. Elmondhatnám, mert kaptam ebben segítséget, hogy hogyan épül fel ez a kiállítás. Páratlan a maga nemében, de egy nevet azért hadd említsek meg, mert vele nem találkoztam a szereplők között. Péterfy Lászlóét, aki Makovecz Imrének munkatársa és diplomáinak egyik szobrása, a sárospataki Művelődés Háza előtt is ott áll két szobra. Elmondhatom: büszke vagyok rá, hogy megtiszteltek barátságukkal az alapító atyák: Csete György és Makovecz Imre. Több nevet azért nem mondok, mert abban a pillanatban előfordulhat, hogy néhány nevet kihagyok, és azt nem szeretném.

A KIÁLLÍTOTT MŰVEK JEGYZÉKE

ARS TOPIA Alapítvány, PAGONY Táj- és Kertépítész Iroda, Vándoriskola: fürdőépítő kalákák 2002-2008

Bata Tibor • KVADRUM Építész Kft., KKE • Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Szent Lujza Kolégium, 1995 • Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, épületrekonstrukciók, 1996–2006

Blazsek Gyöngyvér • bútorok, 1980 körül • Szolnok, Arany Sas szálló, belsőépítészet, 1983

Beöthy Mária • Beöthy és Kiss Kft., KKE • Budapest, Állatkert, szarvas-ház rekonstrukciója, új állatház

Bodonyi Csaba • BODONYI Építész Kft., KKE • Miskolc-Tapolca, barlangfürdő bővítése, 2002 • Miskolc, Tudomány és Technika háza, 1981 • Tokaj, Hétszőlő Rt. borászat és palackozó, 1992-1997

Csernyus Lőrinc • TRISKELL Kft., KKE • Makó, tanuszoda, 2006-2007 • Budapest, Óbuda, Waldorfiskola, 2000 • Üllő, nagyállatklinika (Makovecz Imrével), 1994-1998 • Herend, Porcelánmanufak-

túra, bejárati épület (szobrász: Schrammel Imre), 1994-1998 • Csenger, általános iskola és művelődési ház (kivitelező: Farkas Miklós, KKE), 198-1992

Csete György • Orfú, Forrásház (Dulánszky Jenővel), 1970-1974 • Halásztelek, Árpád-házi Szent Erzsébet-templom (Dulánszky Jenővel), 1976-1982 • Ópusztaszer, nemzeti emlékhely együttese (Dulánszky Jenővel) • Debrecen, ref. templom, 2006 • Kőszeg, ref. templom • Paks, nagypaneles lakótelep (a Pécsi Ifjúsági Iroda tagjaival), 1973-75 • Beremend, a Megbékélés temploma (Dulánszky Jenővel)

Csete György, Sánta Gábor • Balatonszentgyörgy, Gulyacsárda, 1984

Czegány Sándor • VÁNDORÉPÍTÉS Kft., KKE • Bp., Állatkert, krokodilház-rekonstrukció 2007

Deák László • Zalaszentgrót, fürdő, 2008

Dévényi Sándor • Dévényi és Társa Építésziroda Kft., KKE • Pécs, egyetemi pinceklub, 1976 • Pécs, Lako-